

ارارده ده. — بر چوق آهونه لر کچن صاییده
بیتمدی. بر چوقلری ده بو صاییده بیتور. «تورک
یوردی» نکه منتظماً اگر ندریله سی آرزوایدیلر سه
آهونه لرینی یگیلتمه لرینی رجا ایدرز.

تورک یوردی

ناشری : تورک یوردی

مدیری : آق چوره اوغلی یوسف

پیل ۱۳۳۱ صانی ۱۷۲۱ کانون اول ۱۳۳۱ پیل ۵ جلد ۹ صانی ۹۹

74

④

على ، شرقات ، عين الغزل ، كركوك ، مندلى ، هيت پترول قويولرى ، ابتدائى وسائلطه بو كون ايشلتيلور . لكن بو وسائلطه او قادار كفايتسزدر كه مثلا هيت جوارنده پترولله زيفتك صو كې فرات نهرينه آقوب دو كوله سى ، بزم بوندن استفاده ايدمديكمزى پك كوزمل كوسترر . اختصاص اربابندن تحقيق ايتديكمه كوره موصلدن بغداده قادار بر طبقه حالتده تحت الارض موجود اولان وبعض نقطه لرده يرك يوزينه فيشقىران پتروللارك منبى ، روسيه ده كى پترول معدنلرينك منبعيله مشتركدر . وبز معدنلرمزى مكمل ، فنى واسطه لرله ايشلتديكمز كوندن اعتبارآ روسيه ده كى پترول معدنلرى فقيرلاشور .

ينه مطالعه لرئنى صورديغم اختصاص اربابى دييورلر كه دنيا ده اك جوق پترول ساتان آمريقادار ، و دنيا ده موجود پترولك اك مهم قسمى ، آمريقالى شركتلرك النده در . حتى روسيه ده كى پترول اخراجانك بر قسمى ده بوشركتلرك الئكچمىش . بو اعتبار ايله پترولك آمريقالا انحصارينه كچمىسه مانع اولاجق و آمريقالا ايله رقابت ايدمبيله جك يالكىز بر مملكت وار : توركيه !

اكر توركيه ، مالك بولوندوغى پترول معدنلرئنى ايشلتيرسه ، ساده بونكله ، دنيا نك اقتصاديائى اوزرنده برجهتله حكمران اولابيلور ؛

ايشته عراق نه اوروپاده ، نه آسيانك باشقا جهتلرنده ، نه ده باشقا قطعله لرده برر مثلى بولونمايان بويله ايكى خزينه يه مالكدور .

كنيش وفيضلى اراضى ، زنكىن پترول معدنلى ...!

سز ، محترم قارئلر ، تورك يوردنده بولونان بو تروتك ينه توركلره قالماسه چالشيكنز !

هاشم ناھير

پيتدى

كشابلر آراسنده

«موسى افندى جاراالله» ك تربيه يه دائر فكرلرى

تربيه مسأله سى ، مشروطيتك اعلانندن برى بزده ده خيلجه قيمت واهميت

قازانمغه باشلادی . هر علم شعبه سنده اولدینی گپی ، بونده ده غربدن اقتباسلرده بولمق مجبوریتده ایدک .

غرب اوگمزده حاضر قورولمش کاشانه لريله دوربیور ؛ ایجریسنه گیره رک اوراده یاییلمش خزینه لر دن سربسته جه استفاده ایتمه مز ، غربک علم زینت لريله سوسلنه رک مدنی کورونمه مز قبل و بک قولای اولیور .

تربیه علمنک « روحیات » ایله اولدینی قادار « اجتماعیات » ایله ده غایت صیقی برعلاقه سی وار . غربک اجتماعیاتی هر قومنده نسبی بر وحدتی حائر ؛ غربک دینی گپی مدنیتی ده عینی منبعلر دن آلمش . بونکله برابر ، ینه بر انگلیز تربیه سی ، بر آلمان تربیه سی ، بر فرانسه تربیه سی ... وار .

بزده ناصل ؛ نه روحیات مز ، نه اجتماعیات مز هنوز تتبع ایدلمه مش ، تربیه مزه ویريله جک طرزی آکلایه جق قادار عاممز آرتما مش در . بویله اولمقله برابر بزم تربیه مزک غربک کندن بوسه بوتون آیری خصوصیتلری حائر اولدینی انکار ایتک ممکنمی در ؟

بر کره غرب خریستیان ایسه بزاسلامز ؛ غرب ، یونان و روم مدنیتلر ندن استفاضه ایتش ایسه بز عرب و ایران مدنیتلر ندن نورلانمشز ؛ غرب آری ایسه بز تورانی بز . تربیه مزی و اوکا ویريله جک استقامت یوللریخی آکلامق ایچون ایلکین اسلام و تورك تربیه سی آکلامق ضرورتندمز . ایشک الک کوچ جهتی ایسه بوراسی در . ایش کوچ ایسه اهمالی ایدم جکز ؛ اووقت تربیه ده ده « تنظیماتجلیق » ایتش ، غرب تربیه سیله گله جک نسل مزی غلافلامش اولورز .

موجودیت مزی محافظه و شرفله ادامه ایتک ایچون تورك واسلام حرثی احیا و ابداع ایتمه لی بز . غربدن آلاجه مز اصوللر بوخصوصه بز بویوک بر معاون ، غایت فائده لی بر آلت اولاجق در ؛ فقط ، بالخاصه تربیه بختنده ، غربی عینله تقلید ایتک ، ظنمجه ، این بر یول دکیل در ؛ سلامت دکیل ، عقامته چیقاجق بر یول در .

بر بوجوق ییلاق بر غیبوتدن سوگره استانبوله کانجه ، کندیمی « باب

عالی ، جاده سنده بولدم . هجبا کتابچی جامکانلرنده اطلاعاته واصل اولامش
 آی بر کتابه راستلایه بیلیرمی ایدم؟ « تورلا بوردی » کتابخانه سنک سرکیلرنده
 « بویوک موضوعلرده اوافق فکرلر » اسمنده کی کتابی کورونجه بونک « موسی
 بیکیف » قلمیله یازیلش اولماسنده اشتباه ایتدم . کشم دوشرو جیقدی ، بو
 بویوک خوجانک بوصوک اثرینی شوق واحترام ایله آلدیم . بروقت ینه بوستونلرده
 اونک « خاق نظرینه برینجه مسأله » سفی تشریح ایتمکه جالیشمش ایدم .

موسی افندی « بویوک موضوعلرده اوافق فکرلر » لریخی « ضیا افندی
 الکمالی » اسمنده برذاتک اثرینه انتقاد اوله رق یازمش ، برچوق موضوعلرده ،
 انتقاد یولیه ، بر چوق حقیقتلر سویله مش . بو حقیقتلر آراسنده ، نیم دقتی
 اک زیاده تربیه حقنده کی فکرلری جاب ایتدی . بر خوجا افندی ک کتابنده
 ایلاک دفعه بویله فکرلره تصادف ایدیوردیم !

موسی افندی ، کتابک اوچ یرنده تربیوی فکرلریخی سویله مش ، موجز ،
 فقط آی سویله مش .

« انسانی ، افضل ، فرشته می ؟ » موضوعندن بحث ایدرکن ، کتابک
 ۱۷ نجی صحیفه سنده ، دیورکه :

فرشته عقل جهتیله ، گوزل اوصاف جهتیله کلاک جسم نمونه سی در . فرشته
 پاکلاک صفتیله ، امانت هم حتمی فضیلتیله انسانلرک هر بری حقنده غایت گوزل ایده آل
 (مفکوره) اولابیلیر .

دین روحیله ، غایت آسانلقله انسانلک قلبنه قونولش مقدس ایده آل ، رومان
 قلمیله ، شاعری خیالیله ، یر قنه بیلور ایده آللردن ، تپیلردن البته هر جهته اوستون
 اولور .

انسانک اجتماعی حاللرینه ، ارادی ایشلرینه ، حرکتلرینه ایمانک آیت غایت بویوک
 تأثیری واردور .

انسانده اخلاقک کالی ، تربیه ، ایچونلک بوجه بر مفکوره دگیلمی در؟ فرشته ،
 موسی افندی به گوره ، بو کلاک بر تمثالی اوایور . عصرلردن بری انسانلرک
 « اشرف مخلوقات » اولدینی باغیره باغیره سوبلیورز . اویله اما ، انسان آنجی
 معنوی کالی اعتباریله درکه بویله بالا بر موقعه یوکسه بیلیر .

مكتىبىدە بالالارغا ئىمان تەلىم ئىدرىكىن «ئىنسان جەتھاد ئىدرىسە، دىنيادە طورىدقە تەربىيە ئالوب كوزل ايشلارە مەكتەپلەر ئىسە، فرشتەلردن دە آرئىق اولايىلەر» اعتقادىنى بالالارنىڭ پاك كۆڭللىرىگە اورۇنلاشتۇرۇپ بىلۈر ئىسەك (پراشدىرە بىلىر ئىسەك)، بالالارنىڭ كۆڭللىرىدە غايەت بۈيۈك ئامىد، كۈزلى اوڭىندە غايەت كۈزلى ئىدە ئالە حاضر اولۇر . بۈيۈك بىر اعتقادنىڭ نەتىجە ئىدە بىسە، ئىمىرە جەمئىيەسى ئالبەتتە غايەت بۈيۈك اولايىلەر .

تەربىيەدە خەسك بۈيۈك ىرى وار. خەسك تەربىيەسى، فرشتە گېيى علوى ۋەدىيى ئىمىللەرە استناد ئىتەدىرە بىلىر ئىسە، نەقەدار مەشەر نەتىجەلەر وىرەر . بۇدە چۈچۈقلەر، فرشتە ۋە مەلىك سوزلارنى داھا ئاقۇچاغىندە ئىكەن اوكرە ئىرەر، بۈكەلەر اونلارنىڭ صاف كۆڭللىرىدە نە ئاڭلاشلىماز طائىلى دۈيغۇلەر اوپاندىرەر . بۇنلار تەربىيە مەفكۇرەسى ئىچۈن بىر ئىمىن ئىخاڭ اولونۇرسە ئى مىلانلارنىڭ، عاتىقەلارنىڭ دۈغماسە يارار .

موسى ئاقىدىنىڭ بولدىنى بۇ اخلاقى مەفكۇرە ۋە خەسە، خەسەزە پەك مونس گىلور . ئىماننىڭ «جەمئىيەتتە، ارادى ايشلارە ۋە خەسەلەرە غايەت بۈيۈك ئاثيرى» اولماسى رە ئىدە مەيەك بىر حەقىقەت . مەيەن بىر ئىمان، خەسەتلىك قوتى ۋە سەئادىتى، جەمئەتنىڭ فەئالىتى ۋە رەئىتى نامە غايەت قوتى بىر اخلاقى ۋە ئۇرۇر . بىر ۋەقتلەر ئاڭرىلەرنە، فەئىلىتىلەرنە، قوتلەرنە ئىمانى اولان ئالارمىز نەلەرە قەدەر گەتەشلىر ۋە خەسەلەر يامەشلىرىدە، دۈنكى ئىمانسىز بالقان خەسەلەر بۈگۈنكى ئىمانلى چاناق قەلە چارپىشماسى آراسىدە نە بۈيۈك فەرقلەر وار .

بالا (چۈچۈك) دۈغار ئىكەن طەبىئىي خەسەلەرنىڭ اكثەرنى خەسەلەر ئىسە دە، ادبىي فەئىلىتىلەرنىڭ ھەبەرنەن مەروم اولوب، ادبى رەئەتلىك ھەبەرنەن پەك اولۇر . اوۋەت ئىسە تام مەكەزە بولۇپ، ئىككى مەركەز ھەيچ بىرنە مەل اولماز . ئىساندە اوۋەت يالڭىز بىر سەئەدەت بولۇر . مەيەتنىڭ ئاثيرەلەر بالالارنىڭ دىماغلارنىدە ياڭۇز، يا بىد خەسەلەر طامور (دامار) سالوب، كۆڭللىرىدە يا خەسە، يا ئىدە ئالار قەرار قىلۇر .

دەيدەكن سۈگرا :

بۈكەگۈرە اولسە گەك، مەلىكە ۋە جۈدەنە ئىمان ئىسلامىتدە رەكن قىلىنەش دەر . سوزلارنىڭ غەلاۋە ئىدىيەلەر بۇ فەلسەفى فەكەرى، بىن ئىسلام تەربىيەسى نامە ئالەقىشلام .

* *

تربیه دن مراد چو جوغ و غك قفاسنی معلومات ققمه سی حاله قویق اولمادیغنی آرتیق آکلامایان قالمادی . اویله ایکن ، ینه فنا بر اعتیاد ، مکتبلریمزده تربیه بی اہمال ایتدیریور ، اونلری برر « هرکسه لازم اولان معلومات مکتبی » حاله قویور .

Récapitulation abrégée قانوننه گوره چو جو قارده ، بشرک مبدأندن زمانمزه قادار کچیردیکی تکامل صفحہ لرینی خلاصه و تدریجی بر صورتده یاشاتمی ، تربیه نك اَك مهم اساسی اولدینی ایچون « معلومات » دینلن شیرک وجودینی انکار ایتک البتہ موافق دکیلدر ؛ فقط معلوماتک فردی واجتماعی تربیه ده آنجیق بر واسطه اولدینی اونوتماق لازمدر .

موسی افندی « تصوف » موضوعنده ، بزم « حدس » دیدیگمز کشف مسأله سندن بحث ایتدکدن ، بونک تربیه ده کی اهمیتنی ایما ایلهدکدن سوکرا :
تربیه انسانک حافظه سنه معلومات یوک یوکله مکدن عبارت اولمسه کرک . بلکه انسانک طینه سنه حکمت الہیہ ایلہ صاچیلش قابلیت اورلقلرینی اوسدرمک ، انسانک قوہ عملیہ لرینه ، قوہ ادراکیہ لرینه فعالیت ویرمک ، انسانک قابلیت صحیفه لرینه جلا ویروب ، طبیعت خزینہ لرندن بلاواسطه استفاده یوللرینی حاضرله مکدن عبارت اولسه کرک .
دیور .

انسانک روحی ملکہ لرینک متوازن بر صورتده انکشافنی ، بوتون حاله سہ لرینک ممکن اولان کمالی استحصال ایتک تربیه ده روحی غایه در . شہسز « تدریسات ابتدائیه قانونی » ده « ملکانک بر صورت متوازنده انکشافنی » سویله مکله بونی مراد ایدیور .

موسی افندی ، « حسیات » ک تربیه سنه بک بویوک بر اهمیت ویریور ، ویوقاریکی سوزلرینی حسک تربیه سی ایضاح ایتدکدن سوکرا سویله مکله اونلره داها شمولی بر مفهوم بخش ایدیور :

شو نفوذ ، شرکشف ، شوتجلی البتہ حواس واسطه سیله اوله ماز ، اهل تصوفک اعتقادینه کوره ، قلب واسطه سیله اولور : عقل قیدلردن ، اسیرلکدن آزاد اولوب ، وجود صاغلنی ، اخلاق گوزللکی ، عمل طوغریانی برکسنده قلب گوزگوکی پاک اولایلور ایسه ، اووقت عقلده نفوذ قوتی بولنور ؛ پرده آرکسنده مستور حقیقتلر قلب صحیفه لرینه

آیق سورتلره منکس اولور . حواسدن غائب او صورتلری عقل مشاهده ایدر .

بوکا گوره قرآن کریم .

« ان فی ذلک لدکری کان له قاب او اتی السمع وهو شهید » دیمش اولسه گرک .
یعنی « قصه لک یالکز برنده قلبی وار انسان ایچون بویوک عبرت دارد » .

بیلیمک ، آ کلامق عقلک صفی ایهده ، شو آیت کریمهده قلب ذکر قیلنمشدر .
البته بوتک بر سببی وارددر . سببیده غایت معلومدر : انسانک حافظه سینهده طوبیلاش
قصه لر نه قدر کوب ، نه قدر دهشتلی ، نه قدر حکمتلی اولور ایهدهده ، او قصه لردن قلب
متأثر اولادیق ، قصه لر ایچنده ستورمه قصدلره ، عبرتلره عقل نفوذ ایده من . مقصدهمان غائب اولور .
بوراده قلب کله سنک حائر اولدینی معنا ، خلقک قصد ایتدیگی معنادرکه

یواعتبار ایله قلبدن مراد « حیات » در . حسک سلامت و انتباه حاصل اولاجق
صورتده یتیشدیرلمه سی ، البته تربیهده ائک مهم واساسلی برکیفیت در .

بوکا گوره « تصوف » بزده تربیوی بر مسلک اولق لازم کلیور . بونی
بنده دویار گبی اولمشدم ، « عجبا بز حسیاتک تربیه سنده تصوفدن استفاده
ایده بیلیرمی یز ؟ » دییه دوشونمشدم ؛ فقط تعمیقنه جسارت ایده مه مشدم . شیمدی
موسی اقدینک ایقناظیله او وادیده ممکن اولان تحری یه چالیشق ممکن
اولاجقنی آ کلا یورم .

عمانلی تاریختک مبدانده خالقک صوفیلکه ، درویشلکه اولان میلانی و بو
میلانک دوغوردینی حسلرک حالا ملکتمزده درین کوکلره یراشمش بولونماسی
بو فلسفه نک تربیوی تأثیرینی آ کلامق لزومنی گوستریور .

صوک زمانلرده تصوف شارلاتانلره بر مکسب ، عاجزلره ، مسکینلره بر ملجأ اولوب
قالش ایهده اسلامیتک اولکی عصرلنده تصوف غایت بویوک مکتب ایدی . اسلام
فلسفه سنک ائک بویوک رکترلی ، ائک معتبر استاذلری او بویوک مکتبک شاگردلری ایدی .
دیمکله موسی اقدی دوشوله بیله جک خطالردن توقی یوللارینی ده
گوسترمش اولیور .

ایشته او گمزده یکی برتبیع ساحه سی آچیلدی . زمینک انبات قابیلتری ،
اقلیمک تأثیرلری تدقیق ایدله دجه یاپیلاجق زراعت ایسته نیان محصولی ویرمن .
خرما آغاچلرینک استانبول باغچه لورندهده ، نه زحمتلره ، یتشدیرلدیگنی گوریورز ؛
فقط بونلردن هیچ بر محصول آینامادیغنی ده بیلورز .

تربیهدهده ضرب مبدألرینی عینیه تقلیدک بویله بلکه سوسلی ، فقط عقیم
و حق یابانچیلینی و فضله لنی مناسبتیه ، ضررلی تیجه لر ویرمنی طیبیدر .

بزمه آلبته بر تربیه تاریخمزد وارد، آلبته فلسوفلریمزدن، متصوفلریمزدن،
مجتهدلریمزدن تربیه دائر فکرلر صادر اولمش در .

تأسف اولونورکه بز بونلری بیسلیمورد، بیلیمک ایچون اوغراشیمورد .
یالکنز غرب لسانلری بزمه غربی اوگره دیور، کندیمز، کندیمزه قابالی قالیورز .
بزمه مکتبلریمزد، مدرسه لریمزد برطاقم اساسلر اوزرینه قورولمش، اورالرده
مختلف اصوللر تطبیق اولونمش در . بونلری اوگره نمهدن، ظن ایدیورم که،
برتورک - اسلام تربیه سی وضع ایله مک ممکن اولمایاجق در .

بزمه کی تربیه جی اولق ایسته یئله بو خصوصده یاردیم ایده جکله یوقی در؟

لاظم نامی

۱۳ کانون اول، ۱۳۳۱

تورکک شونی

آنافارطلر و آری برنی بوبوک مظفریتی. — بچن هفته کک بوبوک و مظفرک
لهنه قید اولوناجق کک مهم وقعه حربیه سی هیچ شبهه منزه جسور عسکرلری طرفندن
آنافارطله لرایله آری بروننده احراز اولونان پارلاق مظفریتدر. دشمنلر منزه کسکرتی متجاوز
زمان عناد ایتدکدن و کندیلری طرفندن رسا ده اعتراف اولوندی کی ایکی یوز بیکن فضله
تلفات ویردکدن و یوز میلیونلرجه فرانقلق مهمات ضایع ایتدکدن صکره تورک اوردوسینک
صرولی قارشوسنده برقم طویلرله اوزامات حربیه لری طویلایه ییله وقت بوله مادی بر
چوق غنائم برافارق قاچایه مجبور اولسالی کندیلری ایچون آرتق چنناق قلعه ده ده
بارینه بیلیمک احتمالی قالمادیغه کک قلمی بردلیل اولسه کر کدر. بویکی جبهه دن طرد اولونان
هنادجی دشمنلر منزه سد البحری متعاقب دیگر جبهه لرده دخی عینی عاقبه دوچار اوله .
جققرینه شجیع اوردوسنک هر طرفده قلنجینک پک کسکین اولدیفنی دشمنلر منزه کی پسود
یا یغره لرله ده کل فعلاً اثبات ایده جکله کمال امنیتله انتظار ایده ییلیرز .

«ضروک هر نره سندن دونولسه کاردور» ضرب مثله شمدیلک تبعیت ایتک ایسته مه یین
انکلیز، فرانسز و روسلر هزیمتدن هزیمته اوغرایه رنی بالا آخره الامان دیمکه مجبور
اوله جققردر. ایشته اوزمان شمدیلک حکمدارلرینک استبدادی، ناظرلرینک شارلانتلری
عزته لرینک اغفال و اخلاصی آلتنده کیزلی قالدان بر جوق حقیقتلر بوتون فجاعتلریله میدانه
چیتاجق، اغفال اولونان اهالی ده پک مدھش بر حرب یوکنی صلحدن صکره ده سته لرجه
طاشمایه مجبور قالا جققردر .

«تورک بوردی» بوبوک فدا کار و مظفر اوردوسنی بوتون قلبله تبریک و بوندن بویله دخی
مظفریتدن مظفریته قوشارق غلبه نهاییه کک احراز بزمه ده موافق اولماسنی جناب حقدن رجائیزایلر .

«قدر» مطبعه سی

مدیری : آتی جورده اوغلی یوسف